

NIEMIECKIE PARTIE DALEKIEJ PRAWICY NA POZIOMIE LOKALNYM W MEKLEMBURGII I SAKSONII

ŁUKASZ BARAN
lukasz.prawo@gmail.com

Tematem mojej pracy jest działalność partii dalekiej prawicy na poziomie lokalnym w krajach związkowych – Saksonia oraz Meklemburgia Pomorze Przednie. Tytułem wstępu chciałbym zaznaczyć, iż w pracy używał będę sformułowań – partie dalekiej prawicy, partie ekstremalne, ultraprawica, partie radykalnie prawicowe. Brak jest bowiem w literaturze spójnego stanowiska co do nazewnictwa partii należących do tego nurtu. Według E. Ringa wynika to z faktu, iż „w kwestii badań nad ekstremizmem prawicowym nie dokonano do tej pory niemal żadnych podstawowych i elementarnych zadań naukowych, od których powinno się rozpoczynać jakąkolwiek obserwację określonej tematyki”¹. Niemniej jednak wszelkie wymienione przeze mnie wyżej nazwy są używane zarówno przez niemieckich jak i polskich politologów, wobec czego stosowanie ich według K. Kostrzębskiego nie stanowi błędu².

Areną moich zainteresowań będzie działalność jedynie trzech partii dalekiej prawicy - Narodowodemokratycznej Partii Niemiec (*Nationaldemokratische Partei Deutschlands* – NPD), Niemieckiej Unii Ludowej (*Deutsche Volksunion* – DVU) oraz Republikanów (*Die Republikaner* – REP). Tylko te trzy partie, bowiem odgrywają istotną rolę na niemieckiej arenie politycznej. Ze względu natomiast na specyfikę tej pracy najszerszej analizie poddana zostanie działalność narodowych demokratów. To właśnie NPD w ostatnich latach zdobyła najsilniejszą pozycję wśród partii radykalnej prawicy, a jej sukcesy wyborcze w elekcjach lokalnych w Saksonii i Meklemburgii stały się przyczyną rozwiniętych analiz przyczyn tego zjawiska.

DEFINICJE PARTII DALEKIEJ PRAWICY

Jak wskazałem na początku pracy, istnieje brak spójności w nazewnictwie ugrupowań należących do omawianego nurtu. Pewnego rodzaju problemem jest również stworzenie powszechnie uznanej definicji partii dalekiej, ekstremalnej prawicy. Według R. Herbuta „definicja ekstremizmu prawicowego pozostaje dość dziwną mieszanką idei i postulatów programowych oraz cech o bardziej już pragmatycznym wymiarze, związanych przykładowo z negatywną samoidentyfikacją partii politycznych dalekiej prawicy (opozycja wobec ustabilizowanych ugrupowań jako strategia polityczna)”³. A. Antoszewski interpretuje zaś partie radykalnej prawicy jako ugrupowania „antysystemowe, zwrócone zarówno przeciw rządzącym, jak i umiarkowanej opozycji, bezkompromisowe, niekonwencjonalne, oraz jednoznacznie negatywne w ocenie sytuacji i radykalne w proponowanych rozwiązaniach”⁴. Dokonując analizy kilkudziesięciu definicji partii ekstremalnie prawicowej wydaje się, iż najbardziej kompletną przedstawił w swej pracy H – G. Jaschke. Według niego ruch ten to „całość nastawień politycznych i sposobów postępowania, a także bezpośrednich działań które pochodzą od uwarunkowanej socjalnie, etnicz-

¹ E. Ring, *Das Extremismus Potential unter Jungen Leute*, Opladen 1984, s. 37.

² K. Kostrzębski, *Ugrupowanie skrajnej prawicy w systemie politycznym RFN*, Warszawa 1999, s. 47.

³ R. Herbut, *Partie dalekiej prawicy w Europie Zachodniej*, [w:] E. Olszewskiego (red.), *Doktryny i ruchu współczesnego ekstremizmu politycznego pod redakcją*, Lublin 2004, s. 102.

⁴ Tamże, s. 116-117.

nie i rasowo nierówności ludzi”. Prowadzić ma on do realizacji idei „etnicznej homogeniczności narodów, akcentując przewagę wspólnoty nad jednostką”, równocześnie wprowadzając w życie ideę „podporządkowania obywateli narodowej racji stanu”. Zanegowane zostają pluralizm wartości, poszanowanie liberalnej demokracji oraz procesy demokratyzacji. Celem radykalnej prawicy jest „likwidacja jednostkowej indywidualności na rzecz kolektywistycznej, ludowej, jednorodnej etnicznie i kulturowo wspólnoty, która istnieć będzie w silnym państwie narodowym”⁵. Daleka prawica działa w sposób antymodernistyczny, którego skutkiem ma być negacja rozwoju społeczno – przemysłowego. Stanowi obszar protestu, który odnosi się w swych żądaniach do idei nazistowskich, faszystowskich oraz radykalnie konserwatywnych⁶.

POPARCIE DLA PARTII DALEKIEJ PRAWICY W WYBORACH LOKALNYCH W SAKSONII I MEKLEMBURGII

Rozporząć należy od stwierdzenia, iż w Niemczech wybory do parlamentów krajowych odbywają się w jednym czasie. Umożliwia to partiom dalekiej prawicy dokonanie wyboru strategii selektywnych startów wyborczych, w których skupiają się one jedynie na nielicznych elekcjach. C. Butterwege zwraca uwagę, iż „potencjał kadrowy i organizacyjny DVU, NPD, czy też REP nie pozwala na skuteczną działalność w całym RFN”⁷. Od 2004 r. szczególnie widoczne jest to w działaniach NPD. Ugrupowanie to najwyższą wagę przykłada do elekcji w Saksonii i Meklemburgii. Pozwoliło to zdobyć jej w tym pierwszym landzie w 2004 r. 9,2% głosów, w 2009 zaś 5,6% głosów, co skutkowało wprowadzeniem 8 przedstawicieli do parlamentu Saksonii. Członkom tej partii udało się ponadto wejść do wszystkich powiatów Saksonii, w sumie zaś jej przedstawiciele zasiedli w organach samorządowych 103 gmin tego landu. W graniczącym z Polską Görlitz, NPD zdobyła 4,7 proc. głosów.

W Meklemburgii NPD uzyskało w 2006 r. 7,3% poparcia wprowadzając do landtagu sześciu deputowanych. Rekordowy wynik osiągnęła w gminie Postlow gdzie na narodowych demokratów głosowało 38,2% mieszkańców. Ponadto w czterech innych gminach tego obszaru ugrupowanie to zdobyło ponad 30% głosów⁸. NPD miało dwóch przedstawicieli w radach miast Eggesin, Wolgast, Ferdinandshof, Stralsund, Pasewalk. Aż 12,1 proc. głosów jej członkowie zdobyli w Ueckermuende, co dało im trzy miejsca w Radzie Miasta. Nie weszli do Rady Miasta Torgelow, a w Anklam, uważane za ich twierdzę, zdobyli 7,9 proc. głosów, tracąc 0,1 proc w porównaniu z wcześniejszymi wyborami⁹.

Dokonując analizy wyników wyborczych należy zwrócić uwagę na fakt, iż w czasie tych wyborów obowiązywał tak zwany *Deutschlandpakt* zawarty pomiędzy NPD a DVU oraz Deutsche Partei (Partia Niemców – DP). Miał on na celu wypromowanie wspólnych kandydatów trzech ugrupowań w wyborach krajowych. Narodowi demokraci mieli skupić się na elekcjach w Saksonii i Meklemburgii-Pomorzu Przednim, pozostawiając DVU i DP wolną rękę w Brandenburgii i zachodnich landach. Działania tego typu skutkują, wspomnianym wyżej, brakiem możliwości uzyskania korzystnego rezultatu w wyborach związkowych, dają jednak szansę na sukces na arenie lokalnej. Wspomniany wyżej Butterwege stawia tezę, iż realny jest dalszy wzrost popar-

⁵ Tamże.

⁶ H. G.. *Jaschke, Rechtsextremismus und Fremdenfeindlichkeit Begriffe, Positionen, Praxisfelder*, Opladen 2002, s. 31.

⁷ C. Butterwege, *Populism in Deutschewahlen*, Brema 2008, s. 26.

⁸ M. Tujdowski, *Neonazizm w Niemczech chwilowe zagrożenie czy stała tendencja wzrostowa?*, [w:] „Biuletyn Instytutu Zachodniego”, Poznań 2009.

⁹ <http://wroclaw.gazeta.pl/wroclaw/1,35751,2657769.html#ixzz0qAKNMJq4>, 07.06.2010.

cia dla ugrupowań dalekiej prawicy na poziomie poszczególnych landów, przy jednoczesnym braku szans na sukces wyborczy w wyborach ogólnoniemieckich¹⁰.

DZIAŁALNOŚĆ PARTII DALEKIEJ PRAWICY NA ARENIE PARLAMENTÓW KRAJOWYCH

Należy zwrócić uwagę, iż w zależności od partii, różne były strategie postępowania na arenie landtagów. Od pełnego przystosowania demokratycznego (REP), przez prawicowy populizm (DVU), aż po wyrażanie jawnego ekstremizmu (NPD)¹¹.

Dokonując analizy działalności ugrupowań tego nurtu na arenie parlamentarnej można wyodrębnić pewne cechy klasyczne dla wszystkich partii ultraprawicowych:

- początkowa układność bardzo szybko ustępowała „konfrontacyjnym metodom działania”,
- głównym celem partii była kalkulacja doraźnych interesów,
- metoda działania opierała się na chęci wzbudzania resentymentów wśród jak najszerszej grupy osób¹².

Według L. Probst „w inicjatywach parlamentarnych ultraprawicy nie chodziło o rozwiązanie konkretnych problemów, lecz o emocjonalizację kultury politycznej, odciążenie wyborców od ustabilizowanych partii”¹³. Skupiając się na Saksonii, pragnę przedstawić badania przeprowadzone przez B. Hafengera. Zebrał on tematy podejmowane w latach 2004 – 2006 w wypowiedziach przedstawicieli NPD na arenie parlamentarnej. Do najczęstszych należały:

- sprawy migracyjne i problematyka napływu cudzoziemców – 148 wystąpień (na ogólną liczbę 400),
- kwestie socjalne – 97 wystąpień,
- odniesienia historyczne – 63 wystąpienia,
- sprawy przyrody – 27 wystąpień¹⁴.

Po wyborach w Meklemburgii-Pomorzu Przednim w pierwszej wypowiedzi szef NPD S. Koester zapowiedział, że „jego partia będzie zabiegała o zlikwidowanie systemu demokratycznego w wersji istniejącej w Republice Federalnej Niemiec”¹⁵. U. Voigt, przewodniczący NPD, zapowiedział w „Deutsche Stimme” (organ prasowy radykałów), iż głównym celem jego ugrupowania jest obecnie zdobycie pełni władzy na terenie wschodnich obszarów Niemiec, by w przyszłości doprowadzić do zmiany zasad konstytuujących niemiecki porządek ustrojowy¹⁶. W działalności NPD szczególnie widoczna jest negacja głównych reguł niemieckiego państwa prawnego. Podnoszenie kwestii migracyjnych ma doprowadzić zaś, według P. Hoffmana (przedstawiciela NPD w Radzie Miejskiej Pasewalku) do wyeliminowania z terenu Niemiec ludności napływowej, która „przyczyniając się do demoralizacji młodzieży przez handel narkotykami, zatruwa zdrowy organizm niemieckiego społeczeństwa”¹⁷.

Obecnie NPD jest zdecydowanie najsilniejszym ugrupowaniem dalekiej prawicy na omawianych przeze mnie terenach. Działalność DVU w Saksonii i Meklemburgii-Pomorzu Przed-

¹⁰ C. Butterwege, *Populism...*, dz. cyt., s. 32.

¹¹ K. Kostrzębski, *Ugrupowania...*, dz. cyt., s. 257.

¹² C. Butterwege, *Populism...*, dz. cyt., s. 34.

¹³ L. Probst, *Politische Mythen und symbolische Verstaedigung. Ergebnisse einer Lokalstudie ueber die rechtspopulistische DVU in Sachsen*, Lipsk 2005.

¹⁴ www.spiegel.de/unispiegel/studium/0,2518,696537,00.html, 02.10.2009.

¹⁵ <http://wiadomosci.gazeta.pl/wiadomosci/1,61085,3627050.html>, 06.06.2010.

¹⁶ „Deutsche Stimme” 2009, nr 3, s. 2.

¹⁷ „Deutsche Stimme” 2007, nr 7, s. 7.

nim ogranicza się głównie do wspierania swojego koalicjanta. Przedstawiciele tego ugrupowania startują z list NPD. REP zaś od początku XXI wieku przeżywa kryzys. Ugrupowanie to utraciło swoją silną pozycję z początku lat dziewięćdziesiątych. Ich działalność we wschodnich landach skupia się przede wszystkim na wydawaniu periodyku – „Die Republikaner”, który rozdawany jest w największych miastach regionu.

Poza działalnością parlamentarną i wydawniczą partie dalekiej prawicy (po raz kolejny przede wszystkim NPD, DVU i REP na mniejszą skalę) również w inny sposób akcentują swoje istnienie. Do niekonwencjonalnych form przedstawiania swych programów zaliczyć można:

- organizowanie demonstracji i zgromadzeń publicznych. Przede wszystkim mowa tu o pochodach przeprowadzanych przez sympatyków tych partii w Dreźnie w rocznicę zbombardowania tego miasta (13. – 14. lutego, podobne obchody organizowane są w Swinemuende 12. marca). Członków partii dalekiej prawicy widać również na kontrmarszach, odbywających się 1. maja w Lipsku i Rostocku¹⁸;
- przedstawiciele NPD współpracują ponadto ze środowiskiem kibiców piłkarskich. Najbardziej radykalni fani Dynamo Drezno, Hansy Rostock i Lokomotiv Lipsk nie kryją swoich prawicowych sympatii. Na meczach tego pierwszego klubu obok flag Dynamo wiszą również proporce NPD. Przed wyborami wydawana jest na meczach tych zespołów specjalna broszura informująca o tym, na kogo należy oddać swój głos;
- NPD i DVU udzielają również wsparcia grupom muzycznym reprezentującym nurt RAC (*Rock Against Communism*). W Stralsundzie odbywa się co roku w lipcu festiwal tego typu zespołów. W zeszłym roku gościem specjalnym na nim był lider NPD U. Voigt;
- DVU organizuje natomiast w Lipsku coroczne spotkania swoich zwolenników, w tym samym mieście REP już dwukrotnie wspólnie z NPD zrealizował Europejskie Spotkania Młodzieży¹⁹;
- na terenach graniczących z naszym krajem charakterystyczne jest stosowanie przez członków NPD retoryki krytycznej w stosunku do Polski. Zwolennicy tej partii rozwieszali antypolskie plakaty, przedstawiciele tego ugrupowania w Meklemburgii krytycznie odnosili się natomiast do kwestii kupna przez obywateli polskich działek na terenach przygranicznych. Kandydat na burmistrza Goerlitz z ramienia narodowych demokratów, O. Krumpholz, zapowiadał, że jego ugrupowanie będzie dążyć do zmniejszenia liczby pracujących na terenie miasta Polaków. Krytycznie odniósł się do inicjatyw przeprowadzanych przez władze Goerlitz wspólnie ze Zgorzelcem. Stwierdził również, iż „trzeba skończyć z tymi bzdurami o wielokulturowości. Polaków i Niemców zbyt wiele dzieli. W odróżnieniu od innych polityków ja nie mam zamiaru składać wieńca na grobie Polaków w rocznicę rozpoczęcia II wojny światowej”²⁰.

STOSUNEK INNYCH NIEMIECKICH PARTII DO UGRUPOWAŃ DALEKIEJ PRAWICY

Sukcesy wyborcze NPD wywołały dosyć jednostronną reakcję członków, władz, sympatyków ugrupowań zaliczanych do partii establishmentu. CDU, SPD, FDP, Zieloni, LinksPartei a także partie lokalne w Saksonii i Meklemburgii wykluczyły możliwość stworzenia z ultrapravicą koalicji. Jak wskazałem wyżej, w niektórych gminach NPD uzyskało niemal 30% głosów, mimo to w żadnej z nich nie udało jej się doprowadzić do wyboru wskazanego przez siebie kan-

¹⁸ K. Kostrzębski, *Ugrupowania...*, dz. cyt., s. 328.

¹⁹ Tamże, s. 333.

²⁰ <http://info.wiadomosci.gazeta.pl/szukaj/wiadomosci/niemiec+dzieli,06.06.2010>.

dydata na stanowisko burmistrza. Reiner Dambach, burmistrz Pasewalku, w wywiadzie z „Gazetą Wyborczą” zapowiedział, iż nie ma mowy o żadnej współpracy z NPD, zwrócił ponadto uwagę, iż traktuje partię tę jako niebezpieczną dla spójności systemu demokratycznego. Zapowiedział zintensyfikowanie działań mających na celu ograniczenie roli i znaczenia prawicowych ekstremistów zarówno w Pasewalku, jak również na terenie całej Meklemburgii²¹. Stanisław Tillich, polityk lokalny z Saksonii, zapowiedział, iż współpraca z NPD jest możliwa, ale tylko wówczas, gdy przedstawiciele tej partii odstąpią od swoich antydemokratycznych postaw. Nadburmistrz Goerlitz jednoznacznie skrytykował nastawienie NPD do kwestii współpracy polsko – niemieckiej. Mimo postulatów NPD nie została wycofana wspólna kandydatura tego miasta i Zgorzelca na europejską stolicę kultury.

Reasumując, należy stwierdzić, iż partie establishmentu wielokrotnie stwierdzały, że szukanie jakichkolwiek kompromisów z radykałami pozbawione jest większego sensu. Ich celem nie jest, bowiem prowadzenie konstruktywnej polityki, lecz, jak już wspomniałem, „przedstawienie jak najszerzej liczbie osób oferty ideologicznej własnego ugrupowania”²².

PRZYCZYNY POPARCIA PARTII DALEKIEJ PRAWICY W SAKSONII I MEKLEMBURGII

K. Karolczak do uwarunkowań i źródeł ekstremizmu prawicowego zalicza:

- źródła ekonomiczne,
- źródła polityczne,
- przyczyny ideologiczne,
- przyczyny religijne,
- przyczyny psychologiczne²³.

Charakterystycznymi czynnikami wpływającymi na poparcie dla omawianych ugrupowań we wschodnich Niemczech będą moim zdaniem głównie kwestie ekonomiczne i psychologiczne. S. Wack, przewodniczący Towarzystwa Polsko-Niemieckiego, prezydent Euroregionu Pomierania, zwraca uwagę, iż wysokie poparcie dla NPD w Meklemburgii wynika z blisko 20% poziomu bezrobocia istniejącego na tym terenie. Mimo olbrzymiej pomocy finansowej, jaką państwo niemieckie przyznało obszarom dawnego NRD, nadal widoczne są dysproporcje pomiędzy wschodnimi i zachodnimi Niemcami. *Exodus* mieszkańców w celach ekonomicznych, wyludnianie się terenów Saksonii, Brandenburgii, Meklemburgii, niskie zarobki na tych obszarach przy jednoczesnym wzroście kosztów życia prowadzą do pojawienia się postaw krytycznych wobec obowiązującego *status quo*. Partie dalekiej prawicy w swym apelu politycznym akcentują przede wszystkim chęć pomocy osobom najbardziej pokrzywdzonym zmianami gospodarczymi. Zła sytuacja materialna łączy się z negatywnym nastawieniem wobec przemian społecznych. U. Beck zwraca uwagę, iż tradycyjne instytucje nadające sens egzystencji, takie jak kościół, szkoła, rodzina tracą coraz bardziej na znaczeniu. Ich siła przekonywania ulega postępującemu zmniejszeniu. Społeczeństwo chwiewie się samo, oderwane od tradycyjnych więzi społecznych, dochodzi do procesu zaniku otoczenia jednostek, traci moc industrializacja, czyli proces, który przez lata oddziaływał na niemal wszystkie warstwy społeczeństwa niemieckiego. Nowe formy życia, takie jak konsumpcjonizm, mobilność społeczna, prowadzą do pojawienia się grupy jednostek obarczonych niepewnością rynkową, ryzykiem ewentualnej porażki, niepowodzenia.

²¹ www.yasni.ch/person/dambach/reiner/reiner-dambach.htm, 06.06.2010.

²² K. Kostrzębski, *Ugrupowania...*, dz. cyt., s. 117.

²³ K. Karolczak, *Uwarunkowania i źródła ekstremizmu prawicowego*, [w:] E. Olszewski (red.), *Doktryny i ruchu współczesnego ekstremizmu politycznego*, Lublin 2004, s. 36-44.

Zauważalne jest zjawisko prywatyzacji swych problemów połączone z „uzależnieniem się od zinstytucjonalizowanych decyzji państwa oraz grup kapitałowych, które produkują, administrują i rozdzielają ryzyko”²⁴. Brak jest dla jednostki jakichkolwiek pewnych instytucji społecznych, które stanowiłyby dla niej punkt odniesienia²⁵.

O. Backes badając skład osób zasiadających z ramienia NPD w komisjach wyborczych w Saksonii, stwierdził, iż byli to przede wszystkim „beneficjenci negatywnych zmian związanych z kryzysem gospodarczym i zjednoczeniem Niemiec, a także młodzi silnie ideologizowani mężczyźni wywodzący się bardzo często z subkultury skinheadów”²⁶.

Przyczyny ekonomiczne i społeczne stanowiły pewnego rodzaju „podglebie” dla sukcesu wyborczego radykałów. Zachodzące na terenie wschodnich Niemiec zmiany społeczne, zła sytuacja ekonomiczna doprowadziły w ciągu 20 lat do utraty wśród wyborców zaufania do SPD i CDU.

Władze NPD, a także DVU w ostatnim czasie ponadto skupiły się w swych broszurach na kwestiach migracyjnych. Wskazane wyżej badania B. Hafengera jednoznacznie wykazały, iż zagadnienie to było przez przedstawicieli NPD również na arenie parlamentu krajowego poruszane najczęściej. Zmiana sytuacji ekonomicznej doprowadziła natomiast do modyfikacji stosunków polsko - niemieckich. Wysokie ceny nieruchomości w Polsce, przy jednoczesnym kryzysie budownictwa we wschodnich Niemczech zintensyfikowały działania mieszkańców zachodniej Polski prowadzące do zakupu mieszkań, działek, domów na terenach przygranicznych. Wzrost obaw Niemców związanych z tym zjawiskiem został bardzo szybko wykorzystany przez partie ekstremalne. W Saksonii natomiast skuteczna okazała się kampania NPD zatytułowana „precz z azylantami”. Wzrost bezrobocia również w tym kraju związkowym spowodował rosnący niepokój mieszkańców o swoje miejsca pracy. Wejście naszego kraju do Unii Europejskiej zostało uznane za zagrożenie przez pewien odsetek Niemców. To właśnie do nich ze swoimi postulatami skutecznie występowali przedstawiciele radykalnej prawicy²⁷.

ZAKOŃCZENIE

Wysoki poziom poparcia dla NPD w Saksonii i Meklemburgii wywołał rozpoczęcie publicznej debaty o procesie „brunatnienia” Niemiec. Doświadczenia austriackie i francuskie dały podstawę do założenia, iż sukces na poziomie lokalnym może przerodzić się w poparcie na terenie całych Niemiec. W licznych wypowiedziach wskazywano na przyczyny wzrostu znaczenia ekstremistów, starano się zwrócić uwagę na rozwiązania, które zmniejszyłyby rolę i znaczenie ultrapawicy we wschodnich Niemczech. Wyniki wyborów z 2009 r. świadczą o tym, że poparcie dla NPD spadło, niemniej jednak w dalszym ciągu ugrupowanie to odgrywa istotną rolę na obszarach dawnego NRD.

Celem pracy była odpowiedź na pytanie, jaki jest stopień zagrożenia wywołanego przez sukcesy ekstremistów dla stabilności sceny politycznej Meklemburgii i Saksonii. Niewąpliwie krytyczna postawa NPD do całości niemieckiego systemu konstytucyjnego, przy jawnie wyrażanych postulatach jego całkowitej zmiany uniemożliwia konstruktywną współpracę z tą partią. Władzom lokalnym pozostało jedynie „zepchnięcie” ekstremistów na margines życia politycznego. Zadanie to zostało moim zdaniem w pełni zrealizowane. Mimo ostrego tonu wypowiedzi przedstawicieli NPD w parlamentach krajowych, czy też we władzach lokalnych, organy

²⁴ Tamże.

²⁵ U. Beck, *Spoleczeństwo ryzyka. W drodze do imnej nowoczesności*, Warszawa 2002, s. 17-44.

²⁶ K. Kostrzębski, *Ugrupowania...*, dz. cyt., s. 91-93.

²⁷ K. Laue, *Parteiverbote, Vereinsverbote und Strafrechtliche Reaktionen*, Lipsk 2007, s. 117-120.

te funkcjonują niemalże bez problemów. Nie zostały zablokowane istotne inicjatywy, zarówno saksońskie zmierzające do rozwoju gospodarczego obszaru, jak również meklemburskie skupiające się przede wszystkim na walce z wysokim bezrobociem. Negowana przez NPD współpraca z Polską również nie została zaprzestana, bądź ograniczona. Szczególnie widoczne jest to, analizując postawę Goerlitz i Zgorzelca. Władze obu miast przeciwstawiły się w zdecydowany sposób działalności plakatowej ultraprawicy, zapewniając jednocześnie, że współpraca pomiędzy nimi zostanie jeszcze bardziej pogłębiona.

Niemieccy politolodzy zwracają jednak uwagę, iż nie należy dopuścić do pozostawienia partii dalekiej prawicy samym sobie. Zorganizowana działalność państwa, samorządu, a także samych obywateli jest niezbędna, by doprowadzić do zmniejszenia znaczenia tego zjawiska. Jak pisze H.-G. Jaschke „bez właściwej polityki Berlina wobec terenów dawnego NRD grozi nam postępujące wykluczenie szerokich mas obywateli. Wykorzystywać to będą partie radykalne, umacniając swoją i tak silną pozycję. Niezbędne staje się „powtórne zburzenie muru berlińskiego, tym razem stworzonego przez dysproporcje społeczne i ekonomiczne”²⁸.

Poparcie dla REP albo DVU na początku lat 90. na terenie zachodnich Niemiec wynikało z braku reakcji państwa na rosnące konflikty między ludnością miejscową a napływową. Z bardzo podobną sytuacją mamy dziś do czynienia na terenie Saksonii, Meklemburgii, czy w mniejszym stopniu Brandenburgii. Środowiska radykalne wykorzystują chociażby fakt obawy Niemców przed napływem dużej ilości pracowników z Polski. By zapobiec wzrostowi poparcia dla ekstremistów, otwarcie rynków pracy w Niemczech w 2011 r., powinno być poprzedzone kampanią społeczną, wskazującą na pozytywne aspekty napływu pracowników z krajów Unii Europejskiej. Jest to tym bardziej konieczne, iż z doświadczeń wynika, że działania tego typu podejmowane przez władze samorządowe i organizacje pracodawców w zachodnich krajach związkowych doprowadziły do spadku popularności ekstremistów.

Swoich zwolenników partii dalekiej prawicy rekrutują przede wszystkim wśród ludzi młodych. Są to najczęściej osoby sfrustrowane, kiepsko wykształcone, które łączy negatywny stosunek do otaczającej rzeczywistości. Do tej pory władze samorządowe nie przeprowadzały zinstytucjonalizowanych działań mających na celu przeciwdziałanie poczuciu alienacji, zjawisku indywidualizacji czy też anomii. Postulatem *de lege ferenda* staje się zatem próba unormowania w sposób bardziej skonkretyzowany tych kwestii.

Reasumując można dojść do wniosku, iż podejmując aktywne działania, możliwe stanie się ograniczenie roli i znaczenia partii dalekiej prawicy na terenie wschodnich Niemiec. Pozytywne doświadczenia z Bremy czy Hesji świadczą o tym, iż przy współpracy ośrodka władzy centralnej i lokalnej, a także wsparciu dla inicjatyw oddolnych realny staje się wzrost poparcia i zrozumienia w wykluczonych grupach społecznych dla postaw demokratycznych.

BIBLIOGRAFIA

- Beck U., *Spółczesność ryzyka. W drodze do innej nowoczesności*, Warszawa 2002.
Butterwege C., *Populism in Deutschwahlen*, Brema 2008.
Butterwege C., *Strategien Gegen Rechtsextremismus, Rassismus und Gewalt*, Opladen 1997.
„Deutsche Stimme”, 2007, nr 7.
„Deutsche Stimme”, 2009, nr 3.
Herbut R., *Partie dalekiej prawicy w Europie Zachodniej*, [w:] Olszewskiego E. (red.), *Doktryny i ruchu współczesnego ekstremizmu politycznego*, Lublin 2004.
Ring E., *Das Extremismus Potential unter Jungen Leute*, Opladen 1984.

²⁸ H. G. Jaschke, *Rechtsextremismus und...*, dz. cyt., s. 78.

- Jaschke H. G., *Rechtsextremismus und Fremdenfeindlichkeit Begriffe, Positionen, Praxisfelder*, Opladen 2002.
- Karolczak K., *Uwarunkowania i źródła ekstremizmu pravicowego*, [w:] E. Olszewski (red.), *Doktryny i ruchu współczesnego ekstremizmu politycznego*, Lublin 2004.
- Kostrzębski K., *Ugrupowanie skrajnej prawicy w systemie politycznym RFN*, Warszawa 1999.
- Probst L., *Politische Mythen und symbolische Verständigung. Ergebnisse einer Lokalstudie über die rechtspopulistische DVU in Sachsen*, Lipsk 2005.
- Tujdowski M., *Neonazizm w Niemczech chwilowe zagrożenie czy stała tendencja wzrostowa?*, [w:] „Biuletyn Instytutu Zachodniego”, Poznań 2009.

NETOGRAFIA

- <http://info.wiadomosci.gazeta.pl/szukaj/wiadomosci/niemiec+dzieli>, 06.06.2010.
- <http://wiadomosci.gazeta.pl/wiadomosci/1,61085,3627050.html>, 06.06.2010.
- <http://wroclaw.gazeta.pl/wroclaw/1,35751,2657769.html#ixzz0qAKNMjq4>, 07.06.2010.
- <http://www.spiegel.de/unispiegel/studium/0,2518,696537,00.html>, 02.10.2009.
- <http://www.yasni.ch/person/dambach/reiner/reiner-dambach.htm>, 06.06.2010.

Słowa kluczowe

daleka prawica, niemiecki system polityczny, wybory do parlamentów krajowych, neofaszyzm, niemieckie władze lokalne, polsko – niemiecka współpraca przygraniczna.

STRESZCZENIE

Praca dotyczy problematyki funkcjonowania niemieckich partii dalekiej prawicy na terenie krajów związkowych – Saksonia oraz Meklemburgia Pomorze - Przednie. Omówiona została definicja ugrupowań należących do tego nurtu, poparcie społeczne uzyskane przez relewantne partie ekstremalnie pravicowe, jak również stosunek partii establishmentu do problematyki ultrapravicy. W kolejnej części pracy zwracam uwagę natomiast na główne przyczyny poparcia dla dalekiej prawicy na omawianych terenach. Podsumowanie stanowi odpowiedź na pytanie, o stopień zagrożenia dla stabilności lokalnego systemu politycznego ze strony skrajnej prawicy jak również przedstawia metody przeciwdziałania procesowi „brunatnienia” wschodnich Niemiec.

GERMAN LOCAL PARTIES OF RADICAL RIGHT-WING IN MECKLENBURG AND SAXONY

Keywords

Radical right-wing, German political system, elections for national parliaments, neo-fascism, German local government, Polish – German border cooperation

Summary

This article concerns the issue of far right German parties' functioning on the territories of two German states – Saxony and Mecklenburg Western Pomerania. The problems discussed in the article are as follows: definition of parties belonging to this political movement and social support gained by relevant extreme right parties as well as the attitude of establishment parties towards the issue of ultra right-wing. In the consecutive part of the article I focus mostly on the reasons of far right wing following on the discussed territories. Conclusion of the article is at the same time an answer to the question about the danger level of radical right wing for the stability of local political system. Additionally, it depicts the methods of overcoming the “going brown” process in Eastern Germany.